

aktuele informatie uit binnen- en buitenland
een uitgave van de Bomenstichting

BOMEN-PERS-PRIJS 1982

Tijdens een persconferentie op 2 december jl. in Kasteel Doorwerth is voor de eerste maal de Bomen-Pers-Prijs uitgereikt aan de heer Gerrit de Graaff uit Barneveld voor de wekelijkse rubriek "Geheimen van bomen" in de Barneveldse Krant. Jan Pit deelde mee in de huldiging voor het voortreffelijke fotowerk.

Honderd afleveringen zijn verschenen waarin mooie, oude, of historisch belangrijke bomen uit de Gelderse Vallei werden beschreven. De honderdste aflevering vindt u op de achterzijde van dit Bomennieuws.

De prijs werd uitgereikt omdat de genoemde artikelen volledig aansloten bij de wijze waarop de Bomenstichting haar doelstelling tracht te verwezenlijken: namelijk door het geven van voorlichting over de functie van bomen in de samenleving.

De prijs zal ieder jaar worden uitgereikt aan iemand, die op een originele en positieve manier aandacht aan bomen heeft geschonken via één van de persmedia.

Marjan ten Cate reikt de oorkonde uit aan Gerrit de Graaff.

KONTAKTPERSONEN VAN DE BOMENSTICHTING

Eind 1980 is een begin gemaakt met de opzet van een groep kontaktpersonen, "gerecruiteerd" uit het donateursbestand met het doel een bredere basis op te bouwen, verspreid over het hele land.

In 1981 zijn 39 kontaktpersonen aangesteld, die via regionale bijeenkomsten over hun taak zijn ingelicht en die voortaan twee maal per jaar bijeen zullen komen om de stand van zaken te bespreken. De belangrijkste activiteiten, die samen met de kontaktpersonen zullen worden ontwikkeld, zijn:

1. Het alomt vergroten van de kennis over bomen door kontakten met de pers, plaatselijke natuurbeschermingsgroepen en scholen.
Hierbij wordt gedacht aan een meer dynamisch tentoonstellingsbeleid.
2. Het sneller en efficiënter adviseren, voorlichten en bemiddelen alsmede het opbouwen van kontakten met bomenbeheerders.
3. Het inventariseren van waardevolle bomen, waarna in samenwerking met Staatsbosbeheer een registratie kan worden opgebouwd.

1. J.A.M. Slangen, Paterswolde
2. K.A. Reukema, Ulrum
3. Mr. J. de Jager, Leeuwarden †
4. H.J.v.d. Velde, Buitenpost
5. Dr. G.L. Spoek, Emmen
6. Ing. G.K.B. van Buuren, Hoogeveen
7. F.J. Heijman, Steenwijk
8. H.A. ten Have, P. Nugter, Zwolle
9. R.L. Hudig, Boekelo
10. D.A. Walta, Biddinghuizen
11. J. Lub, Ede
12. R. Bosma, Nijmegen
13. J.J. Comijs, Velp
14. E.A.M. Vincke, Huissen
15. J.J. Schenk, Renkum
16. H. Boers, Loenen aan de Vecht
17. Ir. F.J. Stuurman, Den Dolder
18. M. Mensink, Wijk bij Duurstede
19. W. van Beek, Hilversum
20. R.A. Repko, Amsterdam
21. A. van Weeren, Boskoop
22. J.J. van Biemen, Purmerend
23. L.M. Keuter, Koog aan de Zaan
24. A.C.J. Luken, Obdam
25. Ir. Chr. Maas Geesteranus, Leiden
26. D.A.v.d. Heij, Gouda
27. R. Demuijnck, Ridderkerk
28. D. Okker, Brielle
29. H. Oostewaal, Brielle
30. A.R. den Heijer, Spijkenisse
31. G.R. Heerebout, Kloetinge

32. H.J. van Oosten, 's Heer Abtskerke
33. J.H. Overman, Vught
34. N.W.M. van Laerhoven, Helvoirt
35. J.M. Driedonks, Eindhoven
36. Ing.R. Tielman, Roosendaal
37. J. Beisman, Rimburch
38. M.A. de Ruyter, Leidschendam
39. Ir.A. Raad, Rotterdam
40. N.A. de Vos, Bunnik

INVENTARISEREN VAN WAARDEVOLLE BOMEN

Nederland is voor een Europees land vrij bosarm, maar toch is er een grote rijkdom aan bomen. Ze staan langs wegen, waterlopen en kavelgrenzen, zo maar ergens in percelen, parken en arboreta, in straten en tuinen en sommige ervan komen in aanmerking voor de betiteling "waardevol". Dat heeft dan geen betrekking op de verkoopwaarde van het hout, maar betreft hun schoonheid, ouderdom, historische betekenis, zeldzaamheid, invloed op de omgeving en dergelijke doorgaans moeilijk exact te omschrijven factoren.

Om te weten hoeveel bijzondere bomen wij in Nederland hebben en waar ze staan en om het voortbestaan in de toekomst beter veilig te stellen is inventarisatie zinvol. Een daaruit voortkomende registratie kan onder meer leiden tot een zekere status, als basis voor verschillende maatregelen tot bescherming door de overheid. De inventarisatie die in het najaar van

1982 door de kontaktpersonen van de Bomenstichting is gestart, kan van grote betekenis worden voor het behoud van onze mooiste en belangrijkste bomen.

VEEL VOORKOMENDE ZIEKTEN EN PLAGEN BIJ BOMEN (11)

De wollige beukestamluis

De wollige beukestamluis oftewel de beukewolschildluis (*Cryptococcus fagisuga*) die doorgaans wordt aangeduid als "beukestamluis", komt uitsluitend voor bij beuken. Het aantastingsbeeld is een vlokke, witte laag van wasachtig pluus op de stam en dikke takken van de boom, hetgeen doet denken aan schimmelplekken. Onder deze laag leven gele, ronde, ongeveer 1 mm grote, ongeveugelde luizen die zich voeden met het sap van de bastvaten en cambiumcellen. In juli legt het vrouwtje ongeveer 20 eieren waar rond augustus lichtgele larven uitkomen, die zich door de waslaag heenwerken en zich meestal niet zover van het ouderdier vandaan vastzuigen op de bast en vervolgens hun waslaag gaan produceren. Na vervelling overwinteren ze (er is dus slechts één generatie per jaar). Verspreiding van de luis vindt - hoewel ze ongeveugeld zijn - voornamelijk plaats door de wind en incidenteel door dieren. Op de plaats waar ze terecht komen "stichten" zij wederom nieuwe kolonies.

Omdat er van het insect tot nu toe geen mannetjes zijn waargenomen, neemt men aan dat de luis zich uitsluitend ongeslachtelijk voortplant (d.w.z. zonder bevruchting van de eieren).

De directe schade die de luis aanricht hoeft in principe niet groot te zijn, maar er kunnen serieuze problemen ontstaan als de schimmel *Nectria coccinea* dank zij de enorme hoeveelheid wondjes die zijn ontstaan bij het "aanprikken" van de boom door de luis, de gelegenheid krijgt om de boom aan te tasten. (N.b. de schimmel komt vrijwel altijd voor in combinatie met de luisaantasting maar niet andersom. Een zwaar met luis bezette boom kan in dit opzicht jarenlang gezond blijven.)

Aantasting door de schimmel heeft tot gevolg dat grote gedeelten van de bast afsterven en na enige tijd loslaten, zodat het onderliggende hout bloot komt te liggen. Dit heeft - weliswaar bij reeds verzwakte bomen - doorgaans aantasting door rot veroorzakende schimmels tot gevolg.

In gebieden waar de schimmel *Nectria coccinea* voorkomt kan worden overwogen om de luis te bestrijden, uiteraard met de daarvoor toegelaten middelen en geldende voorschriften.

AGENDA

17 t/m 20 januari: VTB'83, Rai Amsterdam Vakbeurs voor de tuinbranche waar o.a. behoeften voor aanleg, onderhoud en verfraaiing van tuinen worden tentoongesteld en waar voorlichting op al deze gebieden wordt gegeven.

De Bomenstichting is aanwezig in de Holland-Hal van de Rai in Amsterdam met stand nr. 186.

Dagelijks van 10.00 tot 17.00 uur.

GEHEIMEN VAN BOMEN

100ste aflevering, tekst Gerrit de Graaff, foto's Jan Pit.

Bijna iedere boom kan 1000 jaar worden, mits ..

Onze bomentocht door de streek is ten einde. Honderd weken lang hebben we met u allerlei soorten bomen bekeken, op landgoederen, in oude pastoriestuinen, op erven van boerderijen, op dorpspleinen, in parken en botanische tuinen.

Jan en ik hebben natuurlijk zelf ook veel geleerd over de bomen. Uiteindelijk waren we geen bomenkenners. We hebben in veel gevallen doorgegeven wat anderen ons vertelden. Ruim twee jaar lang hebben we ons iedere week in een bepaalde boom verdiept. Ook aan de omgeving van de boom en de mensen die er mee te maken hebben, werd aandacht besteed. We zouden nog best een jaar door kunnen gaan met onze bomenrubriek, maar dan zouden we misschien vervallen in kleinigheden. De meest markante bomen in de streek zijn in die 100 afleveringen aan hun trekken gekomen. Mocht er ergens toch nog een vergeten boom tevoorschijn komen, wat let ons het geheim van die boom later alsnog te publiceren.

We hebben geconstateerd dat verschillende oude bomen in de streek nog net op tijd een goede opknapbeurt hebben gehad. Vooral de laatste jaren zijn de ogen van bestuurders (en van ons) opengegaan. Meer en meer zie je pogingen om oude bomen te behouden. Ook bij de gewone burger schijnt het besef door te dringen dat bomen onmisbaar zijn voor een goed milieu. Bomen kunnen heel oud worden, vooral linden en eiken. Hoe oud een boom ook wordt, hij blijft nieuwe loten vormen en overgroeit beschadigingen. Mooi is dat te zien bij de 500 jaar oude eiken "Adam en Eva", op het landgoed Stoutenburg. Deze bomen zijn al een paar maal door boomchirurgen behandeld en herstellen zich wonderbaarlijk. Was die restauratie destijds achterwege gebleven,

dan waren de beide bomen er veel slechter aan toe geweest.

Er zijn mensen die niets moeten hebben van boomchirurgen. Je moet de natuur z'n gang laten gaan, vinden ze. Wij delen deze mening niet. Je kunt rustig stellen dat het nodige onderhoud heel wat oude bomen hier in de streek heeft gespaard. Restauratie maakt hun voortbestaan mogelijk.

Op die manier blijven oude bomen bewaard voor ons nageslacht.

Een boom gaat maar zelden van ouderdom dood. Bijna iedere boom zou om zo te zeggen wel 1000 jaar kunnen worden, maar meestal gebeurt er iets in zijn omgeving waardoor hij voortijdig dood gaat. Denk maar aan stormschade, blikseminslag, insektenplagen, lucht- en waterverontreiniging, aanleg van leidingen of schaduw van een andere boom. Ook is verandering van de grondwaterstand funest voor bomen. Dat is o.a. het geval met de "Wodanseiken" in het Wolfhezerbos. Deze eiken zijn ongeveer 250 jaar oud en verkeren in minder goede conditie. De "Wodanseiken" staan langs de Wolfhezerbeek, die tegenwoordig een groot deel van het jaar droog staat. Voortdurende daling van de grondwaterstand van het Wolfhezerbos zal het voortbestaan van deze oude eiken bemoeilijken.

In hetzelfde bos staat de "duizendjarige den". Het is een kolossale grove den, met een stam zoals je maar zelden ziet. In werkelijkheid is de "duizendjarige den" ongeveer 300 jaar oud. Als een boom erg oud is wordt er al gauw gezegd dat hij 1000 jaar is. Maar bomen van die leeftijd zijn er niet in ons land. Nee, daar moet je voor naar de westkust van Noord-Amerika. Daar staan mammoetbomen, die zelfs veel ouder zijn dan 1000 jaar.

Bomen overgroeien vele malen de leeftijd van een mens. Als iemand een boom plant, doet hij dat in feite voor het nageslacht, die plukken "de vruchten" ervan.

Zo plantte Leendert Tulp ongeveer 100 jaar geleden een mammoetboom in zijn tuintje aan de rand van Ede. Later groeide het tuintje uit tot een grote houthandel en de mammoetboom groeide mee. In 1972 werd houthandel Tulp, die zo langzamerhand in het centrum van Ede kwam te liggen, verplaatst naar het industrieterrein. Bij de verkoop van de grond aan de gemeente werd bedongen dat de mammoetboom daar voor altijd zal kunnen blijven staan.

Of de mammoetboom in Ede in ons kille landje net zo oud zal worden als in zijn land van herkomst, zullen vele geslachten na ons misschien nog eens kunnen vaststellen. De genoemde bomen zijn hieronder afgebeeld. Ga ze maar eens bekijken als u in de gelegenheid bent.

Achter het politiebureau te Ede staat een geweldige mammoetboom met een stamomtrek van maar liefst 4 meter. Leendert Tulp, stichter van de gelijknamige houthandel, heeft de boom ongeveer 100 jaar geleden geplant. Hij had in zijn jonge jaren nog een tijdje bij een boomkweker gewerkt. De houthandel is in 1972 verplaatst. De mammoetboom is een blijvende herinnering aan deze bekende Edenaar en mag daar tot zijn dood blijven staan.

Een bezoekje aan de "duizendjarige den" en de Wolfhezer Bossen is de moeite waard. Vanuit Wolfheze gaat u via de Wolfhezerweg een eindje richting Oosterbeek. Na viadukt over snelweg ligt links Hotel-Rest. "Wolfheze". Parkeer uw auto op de parkeerplaats achter het hotel. U staat dan op nog geen 50 m van de "duizendjarige den". Laat uw auto daar maar staan en wandel het bos in tegenover het hotel. Volg de fraaie bemoste oevers van de uitgedroogde Wolfhezerbeek en al spoedig

De dikke eiken "Adam en Eva" op het landgoed Stoutenburg zijn al een paar maal behandeld door boomchirurgen. Ook de wortels van deze 500 jaar oude eiken zijn "belucht", vandaar dat de eigenaar niet wil dat er om de bomen gelopen wordt. Route: vanuit Hoevelaken richting Achterveld via Stoutenburgerlaan. Na ongeveer 1 km voorbij viadukt over E8 stoppen bij laantje naar boerderij (links). Halverwege dit laantje staan de eiken.

komt u bij de bekende "Wodanseiken". Wandel nog even door en u komt vanzelf in het prachtige sprengengebied van de Heelsumsebeek. Al die watergangen zijn 300 jaar geleden uitgegraven om de papiermolens optimaal van water te voorzien. Wandelkaarten van dit gebied zijn eventueel te verkrijgen bij Natuurmonumenten.